

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 158/2015-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 17. marca 2015 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta (sudca spravodajca) a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Ladislava Orosza predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], za ktorú koná advokátka a konateľka [REDACTED], vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Trenčíne č. k. 17 Co 523/2014-40 z 30. apríla 2014 a takto

rozhodol:

Sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 4. septembra 2014 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 17 Co 523/2014-40 z 30. apríla 2014, ktorou žiada vydať tento nález:

„1. Krajský súd v Trenčíne v konaní vedenom pod spisovou značkou 17Co/523/2014 porušil základné právo sťažovateľky na spravodlivé súdne konanie zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde garantované Ústavou Slovenskej republiky uvedené v čl. 46 Ústavy SR.

2. Rozsudok Krajského súdu Trenčíne pod spisovou značkou 17Co/523/2014 sa zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie a rozhodnutie.

3. Sťažovateľke priznáva náhradu trov právneho zastúpenia... vo výške 321,60 € (vrátane DPH), ktorú je Krajský súd Trenčín povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

Ako vyplynulo zo sťažnosti sťažovateľky a z k nej pripojených príloh, sťažovateľka bola ako odporkyňa účastníčkou konania vedeného pred Okresným súdom Nové Mesto nad Váhom (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 7 C 242/2013, v ktorom sa proti nej domáhala jej matka [REDAKOVANÉ] (ďalej len „navrhovateľka“) zrušenia svojej vyživovacej povinnosti k plnoletému dieťaťu (t. j. k sťažovateľke), ktorá bola pôvodne určená rozsudkom okresného súdu č. k. 2 C 21/2009-119 z 30. decembra 2009 zmeneným rozsudkom okresného súdu č. k. 5 P 105/2012-52 z 12. júna 2013 potvrdeným rozsudkom krajského súdu č. k. 4 CoP 114/2013-82 z 24. októbra 2013, ktorým bolo výživné na sťažovateľku zvýšené od 4. apríla 2012 na 175 € mesačne.

Po tom, čo navrhovateľka doručila návrh na zrušenie vyživovacej povinnosti okresnému súdu 28. mája 2013, prevzala právne zastupovanie sťažovateľky spoločnosť

██████████ ██████████, za ktorú koná ██████████ ██████████, advokátka a konateľka (dcéra navrhovateľky a sestra sťažovateľky), prostredníctvom ktorej sa sťažovateľka k návrhu navrhovateľky okresnému súdu písomne vyjadrila.

Navrhovateľka vzala svoj návrh na začatie konania v celom rozsahu späť 10. januára 2014.

Okresný súd uznesením č. k. 7 C 242/2013-30 z 13. januára 2014 konanie zastavil a navrhovateľku podľa § 146 ods. 2 prvej vety Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) zaviazal nahradiť sťažovateľke trovy konania 167,72 €, pretože zavinila, že konanie muselo byť zastavené. Výška náhrady trov konania 167,72 € bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov ako odmena advokáta za vykonanie dvoch úkonov právnej služby po 61,85 € (prevzatie a príprava zastúpenia a písomné podanie na súd), k tomu patriaci režijný paušál a daň z pridanej hodnoty (16,08 €).

Proti výroku o náhrade trov konania uznesenia okresného súdu č. k. 7 C 242/2013-30 z 13. januára 2014 podala odvolanie navrhovateľka. S poukazom na § 150 OSP navrhla uznesenie okresného súdu v jeho napadnutej časti zmeniť tak, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. Dôvody hodné osobitného zreteľa v zmysle § 150 OSP videla v tom, že advokátka zastupujúca sťažovateľku je jej dcéra rovnako ako sťažovateľka, ako aj v okolnostiach, za ktorých podala návrh na zrušenie vyživovacej povinnosti – po piatich rokoch vysokoškolského štúdia a promócií bola sťažovateľka podľa jej presvedčenia schopná sama sa živiť a až po podaní návrhu sa dozvedela, že po piatich rokoch vysokoškolského štúdia sťažovateľka ukončila iba I. stupeň vysokoškolského štúdia a II. stupeň iba študovať začala. Po tomto zistení vzala návrh späť. Poukázala i na to, že uloženie povinnosti náhrady trov konania je v rozpore s dobrými mravmi a považuje ho i za neprimeranú tvrdosť.

Krajský súd uznesením č. k. 17 Co 523/2014-40 z 30. apríla 2014 uznesenie okresného súdu v jeho napadnutej časti zmenil tak, že sťažovateľke náhradu trov konania nepriznal.

Uznesenie krajského súdu č. k. 17 Co 523/2014-40 z 30. apríla 2014 nadobudlo právoplatnosť 3. júla 2014.

Sťažovateľka sťažnosť na porušenie jej základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru uznesením krajského súdu č. k. 17 Co 523/2014-40 z 30. apríla 2014 odôvodnila tým, že je nesporné, že zastavenie konania zaviniła navrhovateľka, sťažovateľka na zastupovanie v konaní splnomocnila advokátsku kanceláriu z dôvodu, že potrebovala právnu pomoc, prípadné zrušenie vyživovacej povinnosti by sťažovateľke výrazne skomplikovalo ekonomickú situáciu počas jej vysokoškolského štúdia a advokátsku kanceláriu svojej staršej sestry si vybrala aj preto, že pozná skutkové okolnosti veci, a tým je poskytovanie právnych služieb hospodárnejšie. Pokiaľ krajský súd považoval osobu zástupcu za významný dôvod na zmenu rozhodnutia okresného súdu o náhrade trov konania, znamená to, že ak by sťažovateľku zastupoval iný advokát, náhrada trov konania by bola sťažovateľke priznaná. Krajský súd sa týmito okolnosťami dôsledne nezaoberal, iba konštatoval príbuzenský vzťah medzi sťažovateľkou a jej právnou zástupkyňou. Zo žiadneho právneho predpisu nevyplýva, že advokát zastupujúci svojho rodinného príslušníka je povinný tak robiť zadarmo, aj v takýchto prípadoch poskytovanie právnych služieb vyžaduje rovnaké úsilie. Rozhodnutie o náhrade trov konania sťažovateľky sa neodvíjalo od zákona, ale od osoby jej právneho zástupcu, čo je samo osebe v rozpore s princípmi spravodlivého súdneho konania.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene alebo zjavne neopodstatnené návrhy môže ústavný súd po predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho prejednávania.

Ústavný súd preskúmal na predbežnom prerokovaní sťažnosť z hľadiska existencie dôvodov podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom tohto orgánu a základným právom, ktorého porušenie sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takúto možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 50/05 a IV. ÚS 288/05).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Ako vyplýva z petitu sťažnosti, sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia uvedených práv uznesením krajského súdu č. k. 17 Co 523/2014-40 z 30. apríla 2014 s odôvodnením, že toto je založené na takom výklade ustanovenia § 150 OSP, ktorý popiera jeho účel a zmysel, keď za dôvod hodný osobitného zreteľa považuje bez podrobnejšieho odôvodnenia iba zastupovanie sťažovateľky advokátskou kanceláriou svojej staršej sestry, t. j. osobu právneho zástupcu účastníka.

Krajský súd uznesenie č. k. 17 Co 523/2014-40 z 30. apríla 2014 odôvodnil takto:

„Krajský súd preskúmal napadnuté uznesenie v zmysle ust. § 212 ods. 1 O. s. p. v medziach odvolania a zistil, že v napadnutej časti je potrebné uznesenie okresného súdu zmeniť podľa ust. § 220 O. s. p., pretože nie je vo výroku vecne správne a súčasne nie sú dané podmienky na jeho zrušenie. Rozhodol bez nariadenia pojednávania v zmysle ust. § 214 ods. 1 a ods. 2 O. s. p., podľa ktorých možno v tejto veci rozhodnúť bez nariadenia pojednávania.

Krajský súd preskúmaním napadnutého rozhodnutia zistil, že okresný súd vec nesprávne právne posúdil, keď v tomto prípade na rozhodnutie o trovách konania neaplikoval ust. § 150 ods. 1 O. s. p. Podľa uvedeného ustanovenia, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, nemusí súd výnimočne náhradu trov konania celkom alebo sčasti priznať. Súd prihliadne najmä na okolnosti, či účastník, ktorému sa priznáva náhrada trov konania, uviedol skutočnosti a dôkazy pri prvom úkone, ktorý mu patril; to neplatí, ak účastník konania nemohol tieto skutočnosti a dôkazy uplatniť. I keď citované ustanovenie

uvádza ako dôvody hodné osobitného zreteľa skutočnosti súvisiace s procesnými úkonmi účastníkov, je možné za ne považovať aj iné dôvody, pretože procesné úkony sú uvedené iba príkladmo.

Z obsahu spisu je zrejmé, že konanie začalo 28. 05. 2013 a na deň 13. 01. 2014 bolo vo veci vytýčené pojednávanie, na ktoré súd žiadal od odporkyne predložiť doklad o ukončení štúdia. Vyjadrenie k návrhu žiadané nebolo. Pred pojednávaním dňa 07. 01. 2014 doručila odporkyňa súdu vyjadrenie so žiadosťou o náhradu trov konania podané prostredníctvom právneho zástupcu, ktorého jediným spoločníkom a konateľom je skutočne dcéra navrhovateľky a sestra odporkyne. Dňa 10. 01. 2014 vzala navrhovateľka návrh späť a v ten istý deň bol súdu doručený súhlas odporkyne so späťvzatím a vyčíslenie náhrady trov konania.

Keďže sa konanie skončilo predtým ako sa súd zaoberal vecou samou, nemožno za dôvody hodné osobitného zreteľa považovať navrhovateľkou tvrdené skutočnosti súvisiace so štúdiom odporkyne, pretože neboli v konaní preukázané a ostali v rovine tvrdení. Významné sú však rodinné väzby, na ktoré poukazuje navrhovateľka. Už zo samotných podaní účastníčok je zrejmé, že ich vzájomné vzťahy sú veľmi narušené a sotva možno hovoriť o akýchkoľvek pozitívnych citových väzbách. Naopak vzťah účastníčok ako dcéry a matky sa javí bez akejkoľvek citovej náklonnosti ak nie dokonca nepriateľský. Bez ohľadu na to aký je podiel účastníčok na zavinení tohto stavu, je jeho existencia poľutovaniahodná a vo všeobecnosti v rodinných vzťahoch nežiaduca, i keď žiaľ, nie úplne ojedinelá. V tejto situácii požadovala dcéra od matky náhradu trov právneho zastúpenia, ktoré jej de facto poskytla vlastná sestra, a to za úkony, ktoré svojou povahou neboli práve náročnými právnymi službami. Takýto postoj mohol vzájomné rozpory matky a dcéry iba prehĺbiť. Nemožno nevidieť, že právna služba poskytnutá jej sestrou je skôr prostriedkom na spoločný negatívny postoj proti ich matke. Inak by vyúčtovanie poskytnutej právnej služby v plnom rozsahu pre vlastnú sestru znamenalo iba to, že nie sú poľutovaniahodné iba vzťahy medzi navrhovateľkou a odporkyňou, ale aj medzi sestrami navzájom.

Krajský súd v žiadnom prípade neupiera právo každého účastníka na zastúpenie advokátom a ani právo na náhradu trov, ktoré sú s tým spojené. Pokiaľ je však inštitút náhrady trov konania použitý skôr ako prostriedok prejavu vzájomnej nevraživosti než

náhrada reálnych nákladov, ktoré účastník v konaní vynaložil, nemôže súd takúto okolnosť nechať nepovšimnutú a svojim rozhodnutím prispieť k tak nežiaducemu účelu. Naopak, práve cez aplikáciu § 150 ods. 1 O. s. p. je povinný inak na prvý pohľad priliehavé rozhodnutie o trovách modifikovať tak, aby primárne neslúžilo niektorému z účastníkov ako prostriedok prejavu svojho negatívneho vzťahu k protistrane. To zvlášť tam, kde sú takéto negatívne vzťahy krajne nežiaduce, teda v rodine.

Vzhľadom na uvedené krajský súd odvolaniu navrhovateľky vyhovel a na rozdiel od okresného súdu aplikoval ustanovenie § 150 ods. 1 O. s. p., v dôsledku čoho zmenil napadnuté rozhodnutie a náhradu trov konania odporkyni nepriznal. V dlhodobom konfliktnom vzťahu účastníčok sa tým nemienil prikloniť ani na jednu stranu, ale poukázal, že v narušenom rodinnom vzťahu je namieste rozpory tmiť, a nie rozduchávať. Ako súd bol povinný tak urobiť zvlášť preto, že sa tak stalo konaním vykazujúcim súlad s textom právneho predpisu, avšak rozporným s jeho zmyslom.“

Ústavný súd uznáva, že súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03).

Ústavný súd s poukazom na obsah citovaného odôvodnenia uznesenia krajského súdu konštatuje, že krajský súd odôvodnil svoje rozhodnutie dostatočne. Dal jasnú a zrozumiteľnú odpoveď na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, ktoré boli v konaní nastolené. Takto krajský súd podrobne

a jasne vysvetlil, ktoré okolnosti považoval za dôvody hodné osobitného zreteľa, za existencie ktorých je namieste aplikovať § 150 OSP. Odôvodnenie jeho rozhodnutia preto spĺňa všetky požiadavky vyplývajúce zo základného práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces vo vzťahu k odôvodneniu súdneho rozhodnutia.

Pokiaľ sťažovateľka argumentuje ústavne nesúladnou aplikáciou § 150 OSP, ústavný súd tomuto jej tvrdeniu nemôže prisvedčiť.

Vo všeobecnosti úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom nie je chrániť občana pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01). Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy totiž vyplýva, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (napr. I. ÚS 19/02).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav veci a aké skutkové zistenia a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

S ohľadom na uvedené zaoberal sa preto ústavný súd otázkou, či krajský súd svojím rozhodnutím nepoprel účel, zmysel a princípy výkladu právnych predpisov (v tomto prípade § 150 ods. 1 OSP) v súlade s ústavnoprávnymi požiadavkami.

Podľa § 150 ods. 1 OSP ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, nemusí súd výnimočne náhradu trov konania celkom alebo sčasti priznať. Súd prihliadne najmä na

okolnosti, či účastník, ktorému sa priznáva náhrada trov konania, uviedol skutočnosti a dôkazy pri prvom úkone, ktorý mu patril; to neplatí, ak účastník konania nemohol tieto skutočnosti a dôkazy uplatniť.

Záver súdu o tom, či ide o výnimočný prípad a či sú dané v konkrétnej veci dôvody hodné osobitného zreteľa, musí vychádzať zo starostlivého posúdenia všetkých okolností konkrétnej veci vrátane posúdenia všetkých pomerov účastníkov.

Právna úprava nevylučuje vidieť dôvody hodné osobitného zreteľa ani vo vzájomných vzťahoch medzi účastníkmi, či ich príbuzenskom pomere. Vo veci sťažovateľky jedným z dôvodov hodných osobitného zreteľa bola skutočnosť, že sťažovateľka bola v konaní zastúpená advokátskou kanceláriou svojej sestry, ďalšími bol procesný postup v konaní. Tak ako to konštatoval krajský súd, významnou okolnosťou bolo, že náhradu trov konania požadovala dcéra od matky, pričom táto spočívala v trovách právneho zastúpenia dcéry jej vlastnou sestrou.

Krajský súd vo veci sťažovateľky svojím rozhodnutím naplnil princíp, podľa ktorého bol povinný postupovať pri nachádzaní práva tak, aby rešpektoval skutočný zmysel a podstatu základných (a aj jednoduchých) práv zúčastnených osôb, nepostupoval prísne formalisticky a takto neumožnil priechod zjavnej nespravodlivosti.

Kontrolou zlučiteľnosti interpretácie a aplikácie dotknutých ustanovení právneho poriadku krajským súdom so sťažovateľkou označenými ustanoveniami ústavy dospel ústavný súd k záveru, že je vylúčené, aby uznesením krajského súdu mohlo dôjsť k porušeniu sťažovateľkou označených práv.

Iba to, že sťažovateľka sa s názorom krajského súdu vyjadreným v napadnutom rozsudku nestotožňuje, ešte nemôže zakladať splnenie podmienok prijateľnosti jej sťažnosti.

S ohľadom na uvedené ústavný súd sťažnosť sťažovateľky odmietol podľa § 25 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. marca 2015